

מנוי שנתי!

ניתן לעשות מנוי על קונטרס

'לקראת שבת'

למשך שנה

ב \$ 188 בלבד

4148-675-347

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקס

ערש"ק פרשת עקב ה'תשע"ו

ה"בא השמש" שמתברר אחר ש"זרח השמש"

להשוות "ראש" ו"עקב" בקיום המצוות

דין כובד ראש בתפילה

מה נעשה עמי? היכן אני בעולם?

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת עקב, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקס), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החפידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש

הקושי ב"בא השמש" שמתברר לאחר ש"זרח השמש"

מדוע מביא הכתוב ענין מיתת אהרן בהמשך ללוחות השניות ולא בהמשך לשבירת הלוחות הראשונות? / מה נוגע לענין מיתת אהרן זה ש"ויכהן אלעזר בנו תחתיו"? / הקושי בשבירת הלוחות ובמיתת אהרן שנתברר דוקא אחרי שקבלו את הלוחות השניות, ואחרי שהתחילה כהונת אלעזר

(עי' שיחות קודש תש"ל ח"ב עמ' 452 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה

השוות "ראש" ו"עקב" בקיום המצוות

מצוות שאדם דוחה אותן לסוף ול"עקב" / כל המצוות כולן מקשרות את האדם עם השי"ת / כאשר מקיים את המצוות בקבלת עול - אין לו לראש "בימי רע"

(עי' לקוטי שיחות ח"ב עמ' 89 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה

יד. חידושי סוגיות

דין כובד ראש בתפילה

יחקור בגדר חיוב כובד ראש בתפילה אם הוא נדרש מצד הגברא המתפלל או מצד התפוצא דפעולת התפילה או מצד המבוקש והנפעל שע"י תפילה, ובוה יתלה השיטות השונות שמצינו בבבלי וירושלמי במקור חיוב זה

(עי' לקוטי שיחות ח"ד עמ' 67 ואילך)

יח. תורת חיים

"כל העוסק בבנין מתמסכן"

יט. מעשה רב

דרגות בהסתר

כ. דרכי החסידות

"היכן אני בעולם?"

כא

לקראת שבת

קרעכץ", כי העשירות שיש לו משכחתו את דאגתו על מה שחסר לו עוד, והבינוני אף כי אין חסר לו לא מזונות ולא לבוש ולא בית אבל עם זה הנה התבוננותו במה שחסר לו תכווץ את לבבו ועיניו יזלו דמעות, והעני אינו צריך שום התבוננות כלל במצבו אלא תיכף כשנזכר על מצבו הקשה עניו ומרודו שהוא חסר לחם חקו ובגדיו קרועים ובלויים ומתגורר בקרן זוית בהקדש או בדירה סרוחה, הנה מיד ישבר לבו בקרבו ובכה יבכה במר נפשו באופן אשר לא יוכל להשקט כלל.

מפרטי עניני המשל מובן הנמשל, הצדיקים בינונים ועניים בדעת תורה ועבודה, כשנזכרים עד כמה עניים הם בתורה, ואשר במשך שנים ארוכות רתמו את הנשמה בעגלה, כשור לעול וכחמור למשא, לגמרי לא לשם ענינים שלשם ירדה הנשמה לעולם הזה - נעשה מזה לב נשבר ונדכה ועולים על הדרך הישר בעבודה בפועל ממש.

"מה נעשה עמי?", "היכן אני בעולם?"

דברי קדש הקדשים הללו הם הוראת דרך איך להזכיר את עצמו לאמר: "מה נעשה עמי?", "היכן אני בעולם?", הנה אחר ההתבוננות בינו לבין עצמו פעם שנים ושלוש בכל מה שעבר עליו, התהו ובהו בתורה ועבודה שלו במשך שנים ואותה טרדת הדעת והריקות שגרמו כל עניני הטרדות בעסקיו, הנה אז יחס לבבו בהתעוררות גדולה על מצבו הפרוע לשמצה והמס ימס הקרח הנורא של קליפת עמלק אשר בקרבו וברשפי אש ישתוקק לשנות ארחות חייו לקבוע עתים לתורה ועבודה שבלב, ושב ורפא לו.

על אהובי ידידי אנ"ש, ה' עליהם יחיו, לזכור ימי קדם בעמדם בהיכלי אור זיו שכינתו ית' בחדרי קדש הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זי"ע איש איש מידידי אנ"ש כפי שרש נשמתו וכפי גזירת ההשגחה העליונה זכה להסתופף בחצרות קדש לחסות בכנפי קדושת מורו ורבו אשר אליו נשא את נפשו להתברך [ב]כל מכל כל בגשם וברוח ועל כל אחד ואחד מידידי אנ"ש שי' לדעת נאמנה אשר דברי צדיקים וברכותיהם חיים וקיימים לעד.

זכרון אנ"ש שי' את הימים אשר זכו ליהנות משכינת עוזו ית' בעמדם בהיכלי קדש, וזכרון תורתם וברכותיהם הם המוציאים מהאפלה של בתי חומר לאור גדול ומגביהים מביצת טיט היון אל רום זך וטהור, ומעוררים כוסף תשוקה אל הטוב המעולה.

(אגרות קודש ח"ה עמ' קלב-ג)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

הקושי ב"בא השמש" שמתברר לאחר ש"וזרח השמש"

מדוע מביא הכתוב ענין מיתת אהרן בהמשך ללוחות השניות ולא בהמשך לשבירת הלוחות הראשונות? / מה נוגע לענין מיתת אהרן זה ש"ויכהן אלעזר בנו תחתיו"? / הקושי בשבירת הלוחות ובמיתת אהרן שנתברר דוקא אחרי שקבלו את הלוחות השניות, ואחרי שהתחילה כהונת אלעזר

א. בפרשתנו מספר הכתוב באריכות אודות חטא העגל, שהביא לשבירת הלוחות הראשונות; ובהמשך לזה, מסופר אודות תפלתו של משה לפני הקב"ה שיסלח לישראל, עד שנתרצה הקב"ה ואמר למשה "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים... ואכתוב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת" (י, א-ב).

ואכן, כך עשה משה: "ואפסול שני לוחות אבנים כראשונים, ואעל ההרה ושני הלוחות בידי. ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר ה' אליכם בהר מתוך האש, ויתנם ה' אלי" (י, ג-ד).

ולאחר מכן מזכיר הכתוב את מיתת אהרן: "שם מת אהרן ויקבר שם, ויכהן אלעזר בנו תחתיו" (י, ו).

ולכאורה לא מובן - הרי מיתת אהרן היתה רק בשנת הארבעים, ואילו שבירת הלוחות הראשונות ונתינת הלוחות השניות היתה בשנה הראשונה ליציאת מצרים; מה איפוא סמיכות הדברים?

מבאר רש"י: "וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות, לומר שקשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה כיום שנשתברו בו הלוחות".

"היכן אני בעולם?"

כשנזכרים עד כמה עניינים הם בתורה, ואשר במשך שנים ארוכות רתמו את הנשמה בעגלה, כשזר לעול וכחמור למשא, לגמרי לא לשם עניינים שלשמים ירדה הנשמה לעולם הזה - נעשה מזה לב נשבר ונדכה ועולים על הדרך הישרה בעבודה בפועל ממש

טבע הדאגה בכל אדם

...ידענו כלנו ידענו כי על כל דבר טוב ומועיל בכלל ועל דבר קביעות לימוד ברבים בנגלה ובדא"ח בפרט יש[נ]ם כמה וכמה מניעות ועיכובים שהם שלוחי הנפש הבהמית המתלבשים בלבושי נסיון להמציא כל מיני המצאות לכלבל ולהטריד, והחפץ באמת בטובת נפשו עליו להתאזר בכחות של נפש האלקית לדחות את כל המניעות והעיכובים ולזכות באור כי טוב, ואמרו רז"ל אין טוב אלא תורה, ותורת החסידות היא היא התורה אור' היינו האור של הטוב.

הוד כ"ק אאזמו"ר מוה"ר שמואל זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אמר לאחד על יחידות:

הקב"ה הטביע בהאדם להיות תאב למצב יותר נעלה, היינו מכמו שהוא נמצא, וטבע זו ישנה בהאדם בין בעניינים הגשמיים ובין בעניינים הרוחניים, אלא שהכוסף לעניינים הגשמיים נרגש יותר מהכוסף לעניינים הרוחניים, ולכן הנה גם העשיר הוא מודאג ("פּאַרזאָרגט") - כמאמר מי שיש לו מנה רוצה מאתים.

והגם דטבע הדאגה היא בכל אדם מבלי הבדל בין ענייני בין עשיר וביוני, בכל זה יש חילוק באופן פעולת הדאגות בין עשיר לביוני ועני, שהעשיר צריך להתבונן הרבה עד שהוא מוצא מה שחסר לו ופעולת הדאגה אינה אלא אנחה בלבד ("ער איז יוצא מיט א

ב. וכד דייקת, הרי דברי רש"י דורשים ביאור:

א) כיון שהמטרה כאן היא להזכיר את "מיתתן של צדיקים" והקושי שבה – לשם מה הזכיר הכתוב את זה ש"ויכהן אלעזר בנו תחתיו"? והיה צריך לומר רק "שם מת אהרן ויקבר", ותו לא.

ב) אם אכן כוונת הכתוב להסמיך מיתת אהרן לשבירת הלוחות כדי להדגיש את הקושי שבדבר, היה צריך להקדים ולספר זאת מיד בהמשך לסיפור ה"קשה" של שבירת הלוחות; אולם למעשה, סיפור מיתת אהרן כתוב בסמיכות לנתינת הלוחות השניות, שמראה אדרבה – על זה שהקב"ה נתרצה לישראל ולכן נתן להם את הלוחות מחדש!

ג. אך הביאור בזה, שהיא הנותנת – עיקר הקושי שבשבירת הלוחות, התברר (למפרע) דוקא לאחר נתינת הלוחות השניות (וראה כעין זה – בקיצור – בדברי דוד לבעל הט"ז):

כל עוד לא ניתנו הלוחות השניות, היה אפשר לחשוב שאמנם הלוחות הראשונות נשברו, אבל זהו רק לפי שעה; ולאחר שבני ישראל יחזרו בתשובה וכו', יתן להם הקב"ה את הלוחות עוד הפעם בשלימותם, ונמצא שלא הפסידו כל-כך.

דוקא לאחר שהקב"ה נתרצה לישראל ונתן להם את הלוחות השניות בפועל – אז ראו את הקושי האמיתי שבשבירת הלוחות הראשונות, כיון שהלוחות השניות לא היה בכוחם להשלים את חסרונם של הלוחות הראשונות:

הלוחות הראשונות היו לגמרי מעשה ה', "והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות" (תשא לב, טז. וראה תשא לד, א ובפרש"י); מה שאין כן הלוחות השניות, הרי הלוחות עצמם היו מעשה ידי משה ("פסל לך"), שהוא בשר ודם – ורק הכתב שעליהם נעשה על ידי הקב"ה.

ונמצא, שדוקא כאשר ניתנו הלוחות השניות, אז ראו והרגישו את החסרון שנפעל על ידי שבירת הלוחות הראשונות, באופן של "מעוות לא יוכל לתקון" – שהפסידו את הזכות והמעלה הנפלאה של "מעשה אלקים"!

ד. ומעתה מה מדוייקת ההשוואה שבין שבירת הלוחות – לזה ש"שם מת אהרן . . ויכהן אלעזר בנו תחתיו":

כשם שהחסרון שבשבירת הלוחות התברר דוקא על ידי נתינת הלוחות השניות, לאחר שהכל ראו שעם כל מעלתם כו' הרי שאין הם מגיעים למעלה הנפלאה של הלוחות הראשונות;

כך הקושי הגדול במיתת אהרן, "מיתתן של צדיקים", היה בולט דוקא לנוכח זה ש"ויכהן אלעזר בנו תחתיו":

עצם זה ש"מת אהרן" – בוודאי שהוא מאורע המעורר צער וקושי, אך היה אפשר

בכלל, ונעשה – תפארת אדם (כיון שעבד עבודתו, ייגע והגיע) לשבת בית, וכמוכן מהענינים ברוחניות, ובפרט על פי המבואר בתורת החסידות במאמר רבינו הזקן ד"ה מזמור שיר חנוכת הבית, נדפס בלקו"ת סוף פ' ברכה.

(אגרות קודש חמ"ז עמ' קלה)

על אחת כמה וכמה בבנין רוחני

...ועל דרך מה שכתבתי במכתבי הקודם אודות בנין בגשמיות, שככל מה שמשערים מה שצריך להשקיע בבנין, אף על פי כן כשבאים לפועל מתמסכנים, וזקוקים לכוחות נעלמים, ועד לכוחות עצמיים, על אחת כמה וכמה בהנוגע לבנין רוחני, וכלשון חכמינו ז"ל אני חומה זו תורה, ואפילו כשהמדובר הוא רק בהנוגע לפרסומו גילוי של בנין שכבר הי' קיים [מכתב זה עוסק בנוגע לההדרת כתבי-יד של אדמו"ר הזקן. חמ"ז].

(אגרות קודש חמ"ז עמ' רלה)

דרגות בהסתר

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר:

אחד מחסידי קרעמענמשוג, ביקר בקישינוב, והשתתף בהתוועדות שנערכה לַמטה במרתף. נכנס אחד, ואמר: כאן חשוך. השיב לו אחד המסובים: כאשר תתרגל לַכך, אזי לא יהי' חשוך.

אמר החפיד האורה: זוהי כַּף הצרה – שכאשר מתרגלים לחושך, אזי נדמה שאין זה חושך!... (ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ ח"א עמ' תפב. ספר השיחות תשי"א עמ' 140. תש"ב עמ' 81. תש"ד ס"ע 125. ועוד)

זהו שנאמר (וילך לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", ופירש הבעל שם טוב (ראה כתר שם טוב בהוספות סמ"ב, ושי"ג), שההסתר עצמו מוסתר, היינו, שההסתר הוא לא רק באופן שיודעים לכל הפחות שנמצאים במצב של הסתר, אלא יתירה מזה, ש"כיום ההוא" ישנה הפעולה של "אנכי" להסתיר את ההסתר גופא, שלא יודעים שזהו הסתר, כיון ש"שמים חושך לאור" (ישעי' ה, כא).

(ע"פ תורת מנחם חמ"ז עמ' 185)

להתנחם שלאחר "ובא השמש" יהיה "וזרח השמש", יקום כהן גדול חדש שימלא את מקומו של אהרן בשלימות (ואדרבה, אולי יהיה זה מישהו במדרגת נדב ואביהוא, שעליהם אמר משה "הם גדולים ממני וממך" (פרש"י שמיני י, ג), גדול אפילו יותר מאהרן!);

אולם כאשר ראו ש"ויכהן אלעזר בנו תחתיו", ואמנם אלעזר היה צדיק גדול - אך מדרגתו לא הגיעה למדרגת אהרן אביו (שהרי דוקא על משה, אהרן ומרים אמרו שהם "שלושת הרועים", ואין אלעזר בכלל זה וכו'), אז ראו את גודל הקושי שבמיתת אהרן.

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

"כל העוסק בבנין מתמסכן"

שלימות והוספה ע"י הבית, למרות הענין המעיק לפי שעה

...ובמה שכותב שעם כניסתם לדירה החדשה נכנס בחובות וכו' ידוע שגם הסדר בתורה תורה היא, ושני מאמרים בכגון דא באו סמוכין בתורתנו (יבמות סג, א) והם, כל העוסק בבנין מתמסכן וביחד עם זה בעמוד זה גופא לעיל מיני' כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם, ומבואר בתוס' שם דהיינו לבנות עליו בית (וכמובא בדא"ח כל אדם שאין לו בית). ז.א. שאין להתרשם מה שלפי שעה מתמסכן, והרי עבד לווה וגו' כי שלימות והוספה עי"ז בו למרות הענין המעיק לפי שעה, שסוף סוף יעבור.

ויהי רצון שיקיימו גם עניני שלימות הבית ברוחניות וכמבואר בד"ה מזמור שיר חנוכה בסידור ובלקו"ת ובתוספת ביאור בהמשך תרל"ו ועוד. בברכה לבשורות טובות ומפורטות בכל האמור ולכתיבה וחתומה טובה.

(אגרות קודש חפ"ו עמ' שנו-ז)

לשאוב מהכחות הנעלמים

אמרו חכמינו ז"ל, כל העוסק בבנין מתמסכן, ובאותו עמוד עצמו מוכן שכל אדם שאין לו בנין אינו אדם (יבמות סג, א). ואמרת לבאר הסתירה לכאורה בהנ"ל, אשר בשביל להעמיד בנין, בנין אמתי שהוא כולל ומקיף ומייחד את האדם עם כל הנכסים שלו, עד שכולם מתעלים למדריגה העליונה שבהם היא מדריגת אדם, שנקרא כן על שם אדמה לעליון, אין מספיקים נכסין שבגלוי דכוחות הנפש הגלויים, כי לא באופן כזה יבנה בית בנין עדי עד.

ורק כשמתמסכנים, זאת אומרת, משקיעים הכוחות שבגלוי כולם ועוד שואבים מכוחות הנעלמים, כוחות העצמיים, בזה מניחים יסוד, בונים הכתלים ועד לגג, ועד

קיום מצות מזוזה לשם שמירה

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך
(א, כ)

יש לבאר ענין מיוחד במצות מזוזה שלא מצינו כדוגמתו בעוד מצוות:

אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה" (פסחים נ, ב), שגם אם מקיים אדם מצוה לשם שכרה, הרי הוא מחוייב לקיימה. אך מובן שבאופן כזה חסר בשלימות המצוה, שהרי מקיימה "שלא לשמה".

אך במזוזה מצינו חידוש גדול:

אמרו חז"ל "ע"ז יא, א. הובא גם בטור י"ד ספ"ה), שכאשר קובע מזוזה על פתח ביתו שומר הקב"ה את הבית. ושמירה זו אינה שכר המצוה, אלא כלשון הב"ח "הנאה וריוח מגוף המצוה עצמה כו' נוסף לו על השכר", ושלא כמו השכר המפורש בכתוב "למען ירבו ימיכם" שהוא מה "שהקב"ה נותן לאדם שברו על קיום מצוה זו", הרי שמירת הבית היא ההנאה "מגוף המצוה עצמה" (ב"ח לטור שם).

ותיריה מזו, השמירה אינה רק "הנאה וריוח" צדדי אלא היא עיקר במצות מזוזה, וכלשון התוס' "ששימור עביר" (מנחות מד, א ד"ה תלית). ועד שאופן קביעות המזוזה היא לפי אופן שמירת הבית, שלכן יש לקבוע מזוזה "בטפח הסמוך לרה"ר" – "כי היכי דתינטרי" (מנחות לג, רע"ב).

והמורם מכ"ז, שבמצוות מזוזה – קיומה משום שמירה היא. ובמילא, אם מכוון בעת קיום המצוה שבזה שומר הוא את הבית, אין זה שמקיים את המצוה "שלא לשמה", שהרי המצוה – "לשימור עביר", והשמירה מגוף המצוה היא.

רק שפשוט, שגם במצות מזוזה שייך קיום "שלא לשמה", שהרי גם קיום מצות מזוזה צריך להיות כדי לקיים רצון ה'. אלא שבשאר המצוות אין לאדם לחשוב כ"ף על הנאתו במצוה זו,

משא"כ במזוזה פשוט שאינו כן, שהרי השמירה היא עיקר במצוה זו, כנ"ל, אלא יש לו לכוון ששומר את הבית ושם את המזוזה כדי לקיים מצוות בוראו. וק"ל.

(ישוין בארוכה לקושי שיחות ח"ש עמ' 121 ואילך)

בין "לילי שבתות" ל"לילות"

ונתתי מטר ארצכם בעתו

בעתו – בלילות, שלא יטריחו אתכם. דבר אחר, בעתו – בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיהם (א, יד. ריש')

לכאורה תמוה, הרי גם בפ' בחוקותי (כו, ד) נאמר "ונתתי גשמיכם בעתם", ושם מפרש רש"י "בעתם – בשעה שאין דרך בני אדם לצאת, כגון בלילי שבתות", וא"כ, באם שם פשוט שהכוונה ל"לילי שבתות", עד שאינו מביא פירוש אחר כלל, מדוע כאן מפרש "בעתו" על כ"ף לילה, ופירוש "בלילי שבתות" מביא רק כ"דבר אחר"?

ויש לבאר בפשטות:

בפ' בחוקותי נאמר "ונתתי גשמיכם", והיינו, שהקב"ה מברך את ישראל שיתן את הגשמים בזמן הכי טוב להם. משא"כ כאן נאמר "ונתתי מטר ארצכם", והיינו, שהקב"ה יתן לארץ את הגשמים בזמן הכי טוב לה.

ובזה מבואר שפיר החילוק הנ"ל, שהרי לבני ישראל, ה"עת" הכי טוב לגשמים הוא ב"לילי שבתות", שאז "אין דרך בני אדם לצאת" והכל מצויים בבתיהם. אך ל"ארצכם", ברור שלא מספיקה ירידת גשמים בלילה אחד בלבד, אלא טוב יותר שירדו גשמים "בלילות" מרובים יותר [רק שמכיון שלפירוש זה יוקשה תיבת "בעתו", שהרי אם הכוונה ללילה סתם הול"ל "בלילות" ולא "בעתו", לכן מביא רש"י כ"דבר אחר" שהכוונה ל"לילי שבתות", אך בכ"ף צ"ל דברי הכתוב מתאים יותר לפרש שהכוונה כ"ף הלילות].

(ש"פ לקושי שיחות ח"ש עמ' 115 ואילך)

לקראת שבת

מרת נפש", שהמרירות באה מפני שלא היו לה ילדים), כי מכל מקום סו"ס רגש השפלות גורם שהקב"ה ישמע אל התפלה וימלא הבקשות; ואילו להמ"ד דילפינן לה מהכתוב "אשתחווה גו' ביראתך" (או מ"השתחוו לה' בהדרת קדש"), המורה על יראה מחמת בושות וביטול לגבי הקב"ה, ה"ז נוגע להחפצא דתפלה, כי מעשה התפלה דורש שהאדם "יראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה" (ל' הרמב"ם הל' תפילה פ"ד הט"ז), שבלי זה אין כאן חפצא של תפלה (עיי' בחי' הגר"ח על הרמב"ם שם), והרגש זה ש"עומד לפני השכינה" קשור בזה שהאדם הוא במצב של הכנעה ושפלות באופן שמתבטל לגבי רוממות הא-ל (שעומד לפניו).

ועפ"ז יש לומר, שזה שבכתוב נאמר "הדרת קודש" (ורייב"ל הוצרך לדרוש "אל תקרי בהדרת אלא בחרדת"), לא רק שאינו סתירה לדרשת רייב"ל, אלא אדרבה, זה נוגע להענין ד"כבוד ראש" נוכח"ל הכלל ב"אל תקרי", שאינו בא לעקור פירוש הפשוט, אלא להוסיף עליו, והוא, כי כדי להגיע ל"חרדת קודש", יראת בושות, הוא ע"י ההתבוננות ב"הדרת קודש", הדרו וגדלותו של הקב"ה, כמבואר ברמב"ם הנ"ל ד"היאך היא הדרך. . ויראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים כו", ובלשון הרמ"א סי' צח שלפני התפלה על האדם להתבונן "ברוממות הא-ל ובשפלות האדם".

לעשות נגד רצונו ית', עיי' תוס' יו"ט סוף סוטה), אלא מיירי ב"ראתך", יראת השם, הנק' "ירא בושת", בהכירו גדלות האל ומתבושש מפניו כו', ובלשון הרמב"ם בהל' סוה"ת פ"ב ה"ב "בשעה שיתבונן (בגדלות האל) כו' מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא ברי' קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות", ועוד להלן שם פ"ד הי"ב "בזמן שאדם מתבונן בדברים האלו כו' יירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו כו' וימצא עצמו שהוא ככלי מלא בושש וכלימה ריק וחסר". וזהו"ע "כובד ראש" - הכנעה (ושפלות) קמי' ית'.

ויאף ריב"ל קאי בשיטה זו, אלא שהוסיף הלימוד מהכתוב "השתחוו גו' בהדרת קודש" כי בזה מודגשת עוד יותר דרגא זו של יראה וביטול, כמשי"ת לקמן].

אך רנב"י ס"ל, שמספיק לפני התפילה ההכנעה בפועל כלפי הקב"ה, שבאה גם ע"י יראה סתם (באיזו דרגא שהיא), ולכן מביא הכתוב ד"עבדו את ה' ביראה", "יראה" סתם.

ויש לומר, שיסוד הפלוגתא כאן הוא כיצד יש להגדיר חיוב "כובד ראש" האמור בתפילה, שיש לחקור בו בכמה אופנים (הנקראים בל' הגאון מרגצוב: פועל, פעולה או נפעל): אופן א' אפ"ל ד"כובד ראש" הוא בנוגע להגברא המתפלל, שכדי שיהי' במצב שיוכל להתפלל כראוי לפני הקב"ה, צריך לעורר בעצמו רגש ההכנעה, "כובד ראש" עיי' ל' הריטב"א בסוגיין שהתפלה צ"ל "מתוך הכנעה וישוב הדעת, לכוין הדברים שיצאו

מפיו"]. ואופן ב', "כובד ראש" בנוגע להחפצא דתפלה, שהענין דתפלה דורש שהאדם יהי' במצב של "כובד ראש" עיי' ל' תוס' ר"י החסיד בסוגיין דכובד הראש הוא דבר נוסף על כוונת הלב בתפילה], ונפק"מ בין ב' האופנים למעשה אי כובד ראש הוא רק הכנה לתפילה או שצריך לו בתפילה עצמה, עיי' בזה בשושנים לדוד על המשנה, ובפני' בסוגיין. ואופן ג', ד"כובד ראש" הוא בנוגע לאופן קבלת התפלה בשמים - שכדי שתהא התפלה רצוי' לפניו ית' וימלא בקשת המתפלל, צריך האדם להיות במצב של "כובד ראש" עיי' ל' תר"י וריטב"א בסוגיין].

ובהתאם לזה הוא החילוק בין הכתובים הנ"ל. דהטעם שרנב"י ס"ל שלענין "כובד ראש" מספיקה "יראה" (שבכתוב "עבדו גו' ביראה"), הוא לפי שס"ל ד"כובד ראש" בא להכשיר את הגברא שיהי' במצב של יישוב הדעת הדרוש לתפלה. ולזה מספיק שירגיש יראת ה' באיזו דרגא שהיא, כי תנועת היראה (אפילו אם אינה אלא יראת עונש או יראת חטא) פועלת על האדם, שבעמדו לפני ה' לבקש את צרכיו ממנו ית', יתפנה משאר מחשבותיו ויתפלל בישוב הדעת וכוונה הרצוי'; המ"ד דיליף לה מהכתוב "והיא מרת נפש", שבו מודגש רגש המרירות (כנ"ל) ס"ל ד"כובד ראש" נוגע להנפנפ, שפועל שתפלתו נשמעת ומתקבלת למעלה, וכמפורש בכתוב "ואל זה אביט אל עני ונכה רוח" (וכמבואר בכ"מ במקרא שהקב"ה שומע אל תפלת העני, ועיי' סוטה ה:), ולכן אין נפק"מ מהי סיבת המרירות (כגון בכתוב "והיא

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

להשוות "ראש" ו"עקב" בקיום המצוות

מצוות שאדם דוחה אותן לסוף ול"עקב" / כל המצוות כולן מקשרות את האדם עם השי"ת / כאשר מקיים את המצוות בקבלת עול - אין לו לירא "בימי רע"

כאשר מתאר הכתוב מצב שבו בני ישראל שומרים את המצוות והמשפטים, נוקט הוא בלשון "והיה עקב תשמעון" (ריש פרשתנו), ודרשו על כך רז"ל במדרש (תנחומא כאן) שבתיבת "עקב" מרומז שישראל שומעים ל"מצוות קלות שאין בני אדם משגיחין בהן אלא משליכין אותן תחת עקביהן".

ומעין פירוש תיבת עקב שבפרשתנו, פירשו רז"ל (תנחומא שם) גם את דברי דוד המלך (תהלים מט, ו) "למה אירא בימי רע - עוון עקבי יסובני": דוד המלך לא נתיירא שמא עבר על מצוות חמורות, אלא "עוון עקבי" - הלא הן המצוות הקלות שאדם משליך תחת עקביו, "שמא עברתי על אחת מהן . . מפני שהייתה קלה, ואתה אמרת הוי זהיר במצווה קלה כבמצווה חמורה".

והדבר תמוה ביותר: כיצד ייתכן לומר שדוד המלך לא נזהר ח"ו באיזה מצוות ואפילו מצוות קלות, ובפרט שבהמשך המדרש מובאת עדותו של דוד עצמו (תהלים יט, ב) "גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב", ומבואר שם שדוד נזהר במצוות הקלות המכונות "עקב", ואם כן מפני מה נתיירא דוד?

ויש לבאר תחילה משמעות דברי המדרש "בני אדם . . משליכין אותן תחת עקביהן", ויתבאר אשר מדובר באדם שמקיים המצווה, אלא שמקיימה באופן של "עקב", ודוד נתיירא שמא לא קיים המצווה כראוי אלא כ"עקב".

מצוות שאדם דוחה אותן לסוף ול"עקב"

ב"משליכין אותן תחת עקביהן" אין הכוונה לאלו שאינם מקיימים המצוות הקלות ח"ו, אלא לאלו שמסכימים לקיום המצוות הקלות ומשתדלים בקיומן, רק ש"משליכים" את זמן קיומן ללאחר זמן עד לאחר ה"עקב".

טוענים הם שעבודת השי"ת חייבת להיעשות בסדר מסודר, ועל כן בתחילת העבודה יש לדאוג ולהבטיח קיומן של "מצוות חמורות" שהם ראשית ו"ראש" בעלייתו הרוחנית של האדם, ורק לאחר שעומד איתן במצוות אלו, יכול להשתדל גם בקיום מצוות שאינן חמורות ביותר אך סמוכות ל"ראש", ובוודאי שבשלב זה אינו חושב עדיין על מצוות "קלות" ועד למצוות שנחשבות ל"עקב" וסוף כל המצוות.

ולדוגמא, כאשר דורשים ממנו לקיים מנהג שאינו מחויב על פי דין ושלחן ערוך, כקביעות לימוד מסוימת וכיוצא, טוען הוא שמכיוון שאת ענייני התפילה שמחויב בהם אינו משלים עדיין, אם כן יש להמתין עד שיתמיד ויצליח להשלים כל ענייני התפילה משך שלושים יום וייעשה הדבר כהרגל חזק אצלו, ורק אז יוכל להוסיף עניין שהוא רק מנהג ואינו חובה.

כיוצא בו, כאשר אומרים לו שעליו לאהוב כל אחד מישראל, גם מי שלא היטיב לו ואפילו כשמעולם לא ראהו. טוען האדם: איך אפשר לתבוע ממני בחינה גבוהה כל כך באהבת ישראל, כאשר אפילו לאלו שהטיבו עמי איני מתנהג באהבת ישראל כראוי?!

וטענה זו לכאורה אמיתית היא, שהרי אינו טוען שעניין זה אינו חשוב, או שהוא אינו שייך לדבר, אלא אפשר שעוד חזון למועד, וסוף דבר שיגיע גם לקיום פרט זה, אך כל דבר עליו להיעשות על פי סדר מסודר!

ומשל למה הדבר דומה, לאדם המתהלך ללא מנעלים וללא חולצה, אך על צווארו קושר הוא עניבה... שכל הרואה יצחק לו, שהרי עניבה עניינה רק להשלים ולהוסיף על הלבוש הנחוץ והמחויב, ומעין זה, טוען הוא, אין לחשוב אודות מנהגים והידורים לפני שעומד איתן בשאר מצוות חמורות.

כל המצוות כולן מקשרות את האדם עם השי"ת

אם כי על פי השכל טענה זו נכונה היא, הרי שלאמיתתם של דברים אין הדבר כן, ואדרבא:

יסוד ועיקר גדול בעבודת האדם לקונו, שכל עסקו בקיום המצוות אינו מתחיל בחשבון שכלי שמבין סיבת קיום המצוות ונחיצותן, אלא באמונה תמימה בבורא ברוך הוא ובקבלת עול מלכות שמים לקיים ככל אשר יגזור בין אם יבין בשכלו ובין אם יהיה כחוקה בלא טעם.

הרדב"ז ח"ג אלף סח (תרמג). וכמו"כ י"ל בנדוד, דאף שלמדין מ"השתחוו גו' בהדרת קודש" שצריכים לקשט עצמו בבגדיו ("הדרת ממש"), עדיין אפשר ליליף מיני' גם "אל תקרי הדרת אלא חרדת" (ועיי' בפנ"י כאן ובעץ יוסף על עין יעקב כאן). אלא שעפ"ז צע"ק, מהי סברת הבבלי שנדחה מ"השתחוו גו' בהדרת קודש".

ויובן בהקדם התמי' לכאורה לאידך גיסא, דכיון שלבסוף מצאנו דמקרא מלא דבר הכתוב "עבדו את ה' ביראה", אמאי מעיקרא לא נקטו כל המ"ד הלימוד מפסוק המפורש (ועד שריב"ל הוכרח לחדש שינוי בקריאת הכתוב, "אל תקרי כו'"). ולכך נ"ל, שיסוד הפלוגתא מהיכן ילפינן דין זה אינו משום דפליגי בפירוש הנך כתובים (כי בפשטות הפירוט שבש"ס הן ממסדר הש"ס שבא להוכיח ע"י סברות דילי' שהצדק עם דברי רנב"י, אבל אין זאת שהם אלו טעמם של בעלי המימרות גופייהו, דהם רק אמרו הלימוד כ"א לפי שיטתו בענין "כובד ראש", והש"ס בא לדון בדעותיהם מצד סברות שמחדש הש"ס, ודו"ק ואכ"מ), אלא בעלי המימרות פליגי בתוכן הענין ד"כובד ראש" שצ"ל קודם התפלה, וכל אחד נקט הכתוב המדבר בתוכן ה"כובד ראש" שצ"ל לפי דעתו. ולפי זה נוכל לומר דהטעם שהבבלי הסיק כרנב"י, הוא לפי שס"ל להבבלי שגדר "כובד ראש" הוא זה המודגש בכתוב "עבדו גו' ביראה"; משא"כ להירושלמי אין הכרע בדבר, ויש מקום לב' הדיעות.

ויצ"ל מובן החילוק הכללי בין הכתובים הנ"ל שמהם רצו ללמוד דין כובד ראש. דמ"ד הראשון הביא הכתוב ד"והיא מרת נפש" לפי שבזה מודגש ההרגש של הכנעה ושפלות, דמי שהוא במרירות ה"ה בהכנעה ושפלות.

ואידך מ"ד לא ניחא לי' בהך קרא, כי פשטות הכתוב הוא שחנה היתה "מרת נפש" בגלל מצבה הפרטי, שלא היו לה ילדים, ואין בזה שייכות אהקב"ה. משא"כ בכתוב ד"ואני גו' אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך" מתוארת התפלה בלשון "אשתחוה", שהשתחוואה היא להקב"ה, ביטול להשם; ויתירה מזה השתחוואה זו היא "ביראתך", שאין זו רק מעשה השתחוואה לחוד, אלא היא תוצאה מיראת ה'. והדיוק שבזה הוא דאין זו "יראה" סתם בדרגא פחותה, יראת עונש או אף יראת חטא (שירא מעצם החטא

וביאור הענין, דהנה בפירוש "אין עומדין כו' אלא מתוך כובד ראש" כתב

וכאשר היסוד לקיום המצוות הוא האמונה וקבלת עול מלכות שמים, הרי אין כל הפרש וחילוק בין מצווה חמורה לקלה, שכולן מצוותיו של מלך הן והוא כעבד המקיים מצוות אדונו מבלי לנסות להתחקות אחר מטרותיהן ומעלתן, ובעיניו כל הציוויים שווים וחשובים, כקטן כגדול.

מהותה של מצווה מרומז הוא בשמה – מלשון צוותא וחיבור (לקר"ת בחוקתי מה, ג. ובכ"מ), שבקיום מצווה זוכה האדם להתקשר ולהתחבר בהשי"ת, וחיבור זה – הרי הוא שווה בכל המצוות כולן. ואם כן אין כל חילוק אם אותה מצווה נתגלתה לנו על ידי אנשי כנסת הגדולה או דרך אחרון שבאחרונים, שעל ידי כל אחת מהן מתקשרים ומתאחדים במלך מלכי המלכים, הן במצווה שהיא חמורה ו"ראש", או במצווה שהיא קלה המשולה ל"עקב".

וחשבון האמור לנסות ולחלק בין מעלתן של מצוות, ולהתחיל במצוות חמורות תחילה ולדחות הקלות לאחר זמן, הרי הוא מעצת היצר המחוכם שמלביש פיתוייו בסברות וטענות שכליות ישרות, ובמשלים נאותים, העיקר להניא האדם מלהתקשר בהשי"ת.

ועל כך אומר הנביא (ישעי' מב, יט ורד"ק שם) "מי עוור כי אם עבדי", דהמקיים את המצוות בלא כל חילוקים מכונה כפי בני אדם "עוור" ר"ל, משום שאינו מתנהג באופן מושכל ומסודר אלא כעוור ההולך בלא דעת, אך באמת הרי זה אופן העבודה ד"עבדי", שמקיים את המצוות כעבד המשרת את אדונו בלא חשבונות.

כאשר מקיים את המצוות בקבלת עול – אין לו לירא "בימי רע"

ובדרך זו יש לבאר את יראתו של דוד המלך "עוון עקבי יסובני":

ודאי הדבר שדוד המלך נזהר בקיום כל המצוות כולן מן ה"ראש" ועד ל"עקב", אבל יראתו הייתה שאפשר שהזהירות והתוקף במצוות קלות היו פחות אצלו מהזהירות שבמצוות חמורות.

כי גם בעת שנוזהר בקיום מצווה קלה, יתכן שכשיודע בלבו שמצווה זו קלה היא, מתייחס הוא אליה כ"עקב" וכמצווה פחותה בחשיבותה, וממילא יכול הדבר להשפיע על אופן ההידור והזהירות בקיום אותה המצווה.

ומכיוון שחשש דוד מ"עוון עקבי", הביאו הדבר ל"אירא בימי רע":

"ימי רע" מכון על הנהגת הטבע, אשר ישראל הם ככבשה בין שבעים זאבים (תנחומא תולדות ה. ועוד), ובדרך הטבע המצב הוא חמור וקשה ועד ל"ימי רע", ואם האדם מתנהג בקיום המצוות באופן מדוד ושקול, מחלק בין מצוות חמורות לקלות, מתחיל בעיקריות ודוחה מצוות ה"עקב" לבסוף, הרי גם ההנהגה עמו מלמעלה היא באופן זה, שחיינו מתנהלים על פי דרך הטבע, ואזי יש מקום ל"אירא בימי רע".

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

דין כובד ראש בתפילה

יחקור בגדר חיוב כובד ראש בתפילה אם הוא נדרש מצד הגברא המתפלל או מצד החפצא דפעולת התפילה או מצד המבוקש והנפעל שע"י תפילה, ובה יתלה השיטות השונות שמצינו בבבלי וירושלמי במקור חיוב זה

קודש, ר' יוסי בן חנינא אמר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה". הרי פלוגתא בין הבבלי לירוש', דלהבבלי נדחה הלימוד מ"השתחוהו גו' בהדרת קודש", ומסקינן כרנב"י דילפינן לה דוקא מ"עבדו גו' ביראה" (וכ"ה בפוסקים, ראה רי"ף ורא"ש שם ובשו"ע רבינו הו"ק או"ח סי' צג), והירושלמי ס"ל דשפיר ילפינן משני הכתובים.

וי"ף בפשטות, דהירושלמי לא ס"ל דחיית הבבלי "לעולם אימא לך הדרת ממש" מחמת שמצינו בכ"כ מקומות דשפיר דרשינן "אל תקרי כו" אף אם איתא נמי לפירוש הפשוט דקרא, ותרווייהו איתנהו בי' נואדרבה, ידוע הכלל שהלימוד ד"אל תקרי" לא בא לעקור פשטות הכתוב, אלא להוסיף עליו. עיי' יבין שמועה סי' תקלט. הליכות אלי סי' ג. ובהכתב והקבלה שמות יב, יז הביא רא"י ע"ז. ועיי"ע שו"ת

תנן בריש פ"ה דברכות "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש", ובגמ' "מנא ה"מ א"ר אלעזר דאמר קרא [בתפילת חנה] והיא מרת נפש, ממאי דילמא חנה שאני דהות מרירא לבא טובא, אלא א"ר יוסי ב"ר חנינא מהכא ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך, ממאי דילמא דוד שאני דהוה מצער נפשי' ברחמי טובא, אלא אמר ר' יהושע בן לוי מהכא השתחוהו לה' בהדרת קודש, אל תקרי בהדרת אלא בחדרת, ממאי דילמא לעולם אימא לך הדרת ממש כי הא דרב יהודה הוה מציין נפשי' (מקשט עצמו בבגדיו. רש"י) והדר מצלי, אלא א"ר נחמן בר יצחק מהכא עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה".

והנהגה בירושלמי שם איתא "ריב"ל אמר השתחוהו לה' בהדרת קודש בחדרת

אך כאשר אין האדם מחשב חשבונות שכליים, אלא מקיים כל המצוות בשווה רק בכדי להתקשר בהשי"ת, וממילא עוסק בלהט ובמסירת נפש בכל מצווה ומצווה בשווה בקטנה ובגדולה, בראש ובעקב, אזי גם מלמעלה מתנהגים עמו באופן שלמעלה ממדידה והגבלה ובלי להתחשב בגדרי הטבע.

ואזי אין לו לאדם לירא ממאומה, היות והוא מקושר בקב"ה שהוא מושל ושולט על הנהגת הטבע, ו"גדול הרועה ששומר את הכבשה" משבעים הזאבים (תנחומא שם), ודואג לה לכל הצטרכויותיה – "בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני" (תהלים כג, ב) בבני חיי ומזוני רוויחא.

פנינים

דרוש ואגדה

מצוות של "עקב" בזמן של "עקבתא"

והי' עקב תשמעון
(ו, יב)

בפירוש "עקב תשמעון" מצינו שרשי פירושו "אם המצוות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון". ועוד פירוש מצינו ב"ק"ש "עקב תשמעון" הוא מלשון "עקבתא דמשיחא", והיינו, ש"בעיקבות משיח תשמעון", שלפני ביאת המשיח יקיימו ישראל את התורה וישמעו להקב"ה (אור התורה) (לאדמו"ר הצמח צדק נ"ע) ריש פרשתנו. שם עמ' תצא. שם ריש עמ' תקד – בשם 'אור המאיר' (להרה"ק ר' זאב וואלף מדיטומיר נ"ע).

ויש לקשר שני פירושים אלו, שמשלימים הם זה את זה:

בזמן הבית, כאשר הי' גילוי שכינה, הרגישו בני ישראל את היוקר בתורה ומצוות, וקיימו אותן מתוך תענוג. משא"כ בזמן הגלות, כאשר החושך יכסה ארץ, ואין אנו זוכים לגילוי שכינה, ובפרט בעקבתא דמשיחא, אשר החושך מתגבר ביותר, לא נרגש היוקר של המצוות, ואין האדם מתענג בקיומן, אלא עשייתן היא מצד קבלת עול מלכות שמים, שהאדם מקיים ציווי הקב"ה מצד עול מלכות שמים המוטל עליו גם כאשר קיום המצוות אינו מתענוגי האדם ורצונותיו.

ונמצא, שבזמן הבית קיום התורה והמצוות הי' מתוך עונג ורצון, ובעקבתא דמשיחא, הקיום הוא רק מצד עול האדון המוטל על האדם.

והנה, כאשר האדם מקיים מצוות כי מתענג בהן ומייקר אותן, הרי יש אצלו חילוק בין המצוות, שישנן מצוות שמתענג בהם ומחשיבן יותר, וישנן מצוות שאין האדם מחשיבן כ"כ, ואינו מתענג כ"כ בקיומן. אך כאשר קיום המצוות הוא מצד ציווי הקב"ה בלבד, הרי כל המצוות שוות הן, כי על כולן נצטוונו מאת הקב"ה, ואין חילוק בין "קלה שבקלות" ל"חמורה שבחמורות".

ומעתה מובן ששני הפירושים ב"והי'

עקב תשמעון" פירוש אחד הם, שב"עקבתא דמשיחא" שלא נרגש גילוי שכינה וקיום המצוות הוא מצד עול האדון בלבד, אזי כל המצוות שוות הן אצל האדם, וגם "המצוות הקלות שאדם דש בעקביו" מקיים האדם באותו אופן שמקיים ה"חמורה שבחמורות".

(נ"פ לקוטי שיחות ח"פ עמ' 71 ואילך)

חסד וברית – להראוי דווקא?

והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך
(ו, יב)

בכלי יקר הקשה "הלא השבועה לא היתה על תנאי, ואף אם לא יהיו זוכים וכי בעבור זה לא יקיים ה' את השבועה", ועד"ז יש להקשות בנוגע ל"ברית" ו"חסד", שהרי "חסד" מורה על השפעה לכל, גם לאלו שאינם ראויים, וא"כ איך מתנה הכתוב את שמירת ה"חסד" בשמירת המשפטים. וכן בנוגע ל"ברית" יש להקשות, איך שייך להתנות שמירת "ברית" במשהו, הרי כל עיקר "כריתת ברית" הוא שלעולם תישמר הברית ושום סיבה בעולם אינה יכולה לבטלה?

ויש לומר הביאור בזה:

כאשר נותנים לאדם מתנת חינוך, שהאדם לא עמל להיות ראוי לקבלה, הרי זה נקרא "נהמא דכסופא" – "לחם של בושה" המבייש את מקבלו, שקיבל משהו לחינם.

והוא הוא מה שמשמיענו הכתוב, שגם השפעה כזו שמגיעה ממקום נעלה מאוד, שעבודת האדם אינה נחשבת שם, ובמקום כזה – הראוי והאינו ראוי שווים הם – הנה מחסד ה' עלינו, הרי רצונו ית' שגם השפעה כזו לא תהי' בבחינת "נהמא דכסופא" ומתנת חינוך, אלא גם "הברית" "החסד" והשבועה יושפעו אלינו מצד שעמלנו לקבלם, וזכינו בהם מן הדין.

(נ"פ לקוטי שיחות ח"פ עמ' 71 ואילך)